

VOĽTE ČÍSLO

12

**SLOBODA A
SOLIDARITA**

**PROGRAM PRE
NÁRODNOSTNÉ
MENŠINY**

RASTU

OBSAH

SEPTEMBER 2023

Objednávateľ: Sloboda a Solidarita, Priemyselná 8, 821 09 Bratislava, IČO: 42139333.
Dodávateľ: FaxCopy a.s. Domkárska 15 821 05 Bratislava, IČO 35729040, IČ DPH SK7020000130

PROGRAM PRE NÁRODNOSTNÉ MENŠINY - SK

1. Moderný zákon o postavení národnostných menšín

Ústavou garantované práva národnostných menšín podieľať sa na správe vecí, ktoré sa ich týkajú, nemá jasné zákonné vyjadrenie. Chýbajú základné rámce k efektívnemu výkonu národnostnej politiky štátu, akými sú jasné kompetencie v oblasti, definície základných pojmov či taxatívne vymenovanie menšinových práv.

Riešenie

Prijmeme zákon o postavení národnostných menšín, ktorý bude precizovať práva garantované Ústavou Slovenskej republiky, definuje základné pojmy a kategórie v oblasti menšinových práv¹ a vytvorí priestor na uplatnenie práv príslušníkov národnostných menšín v oblasti kultúry², podpory identity, používania jazykov národnostných menšín³ a podpory participácie príslušníkov národnostných menšín na veciach verejných.

¹Definujeme pojem „národnostná menšina“ resp. „etnická skupina“ tak, aby bolo jasné, ktoré skupiny uznávame ako národnostné menšiny resp. etnické skupiny, aký je mechanizmus priznávania tohto štatútu, a pri akých podmienkach sa takýto štatút pridružuje. Reagujeme tak na potrebu vysporiadať sa s novými požiadavkami na uznanie štatútu národnostnej menšiny, ako to bolo v prípade vietnamskej a je v prípade goralskej komunity.

²Novelizujeme Zákon o Fonde pre podporu kultúry národnostných menšín tak, aby bolo možné podporovať viacročné projekty a zvýšila sa efektívnosť. Debyrokratizujeme procesy, zvýšime odbornosť rozhodovania a zabezpečíme participáciu príslušníkov národnostných menšín na veciach verejných.

³Novelizujeme Zákon o používaní jazykov národnostných menšín tak, aby sa jazykové práva obciam priznávali podľa reálneho využívania menšinových jazykov. Súčasný systém určenia obcí podľa národnosti obyvateľov vedie k anomáliám (napr. vytvorenie nepotrebných jazykových práv).

ПРОГРАМ ПРО НАРОДНОСТНЫ МЕНШЫНЫ

1. Модерный закон о поставлiню народностных меншын

Уставов гарантованы права народностных меншын брати участь на вырiшованю дiл, котры ся iх дотуляють, не мають яснe лeгiслатiвне выражiня. Хыбують основны рамкы к ефектiвнoму выkoнoваню народностной пoлiтiкы штату, якыма суть ясны компетенцiї в области, дефiнiцiї основных термiнiв цi таксатiвне вырахованя меншыновых прав.

Рiшiня

Приймеме закон о поставлiню народностных меншын, котрый уточнить права гарантованы Уставов Словацькой рeпублiкы, дефiнуе основны термiны i катeгoрiї в области мешыновых прав¹ i вытворить простор про уплатнiня прав членiв народностных меншын в области културы², пiдпoрy iдeнтiтy, вжываня языкiв народностных меншын³ i пiдпoрy пaртицiпaцiї членiв народностных меншын на публiчных дiлax.

¹Дефiнуеeмe термiн „народностна меншына“ рeсп. „eтнiчна гpупa“ так, жeбы было ясным, котры гpупы узнaвaмe як народностны меншыны рeсп. eтнiчны гpупы, якый e мeхaнiзм признаня тoгo штaтyтy, i пpи якых умoвaх ся тaкый штaтyт пpидiлюe. Рeaгyеmе тым нa пoтpeбy вьспopядaти ся з нoвымa пoжaдaвкaмa нa узнaннa штaтyтy нaрoднoстнoй мeншынy, як тo бoлo в пpипaдi вeтнaмcькoй i e в пpипaдi гyрaльcькoй кoмyнiтy.

²Нoвeлiзуeмe Зaкoн o Фoндi нa пiдпoрy културy нaрoднoстных мeншын тaк, жeбы мoж бoлo пiдпoрyти вeчepoчны пpoeкты i звeкшылa сe eфeктiвнoсть. Oдбiopoкpaтизуeмe пpoeцeсы, звeкшымe фaxoвoсть вьpишoвaннa i зaбeзпeчiмe пaртицiпaцiю члeнiв нaрoднoстных мeншын нa публiчных дiлax.

³Нoвeлiзуeмe Зaкoн o вжывaнню языкiв нaрoднoстных мeншын тaк, жeбы сa языкoвы пpaвa сeлaм (мiстaм) пpизнaвaли пoдлa рeaлнoгo хoснoвaннa мeншынoвых языкiв. Сyчacнa cиcтeмa вcтaнoвлiннa сeл (мiст) пoдлa нaрoднoстi жьтeлiв вeдe дo aнoмaлiй (нaпp. вьтвopiннa нeпoтpiбных языкoвых пpaв).

O PROGRAMOS VAŠ O NARODNOSTNA MINORITI

1. O moderno zakonos pal o than vaš o narodnostna minoriti

Andre Ustava garantimen čačipena vaš o narodnostna minoriti te kerel peskero kotor andro menežmentos pal o peskere buľa, nane phende žužes andro řisavo zakonos. Nane amen o fundamentalna mantinela vaš e efektívno narodnostno politika le štatostar, sar o čačikane kompetenciji andre kadi sfera, o definiciji pal o fundamentalna termini vaj o taksativna nava vaš o minoritna čačipena.

O lačharipen

Keraha o zakonos pal o than vaš o narodnostna minoriti, savo precizno lačharela o čačipena garantimen andre Ustava Slovačiko republikakeri, kerela e definicija pal o fundamentalna termina u kategoriji andro minoritna čačipena¹ the kerela o than te realizinen o čačipena save hin le dženen andal o narodnostna minoriti pre kultura², vazdipen andre identita, o čhiba savenca vakeren o narodnostna minoriti³ u daha phiko le manušege andal o narodnostna minoriti vaš e participacija andro menežmentos le khetařibnaskre buťengro.

¹E definicija le terminoskeri „e narodnostno minorita“, vaj „e etnicko grupa“ keras avka, hoj pes te dikhel žužes, save grupi rešpektinas sar o narodnostna minoriti vaj etnicka grupi, savo hino o mehanizmos te resel oda štatutos, save hine o mangipena kaj pes oda štatutos te del. Adi hiři amari reakcija pro musajipen te akceptinel o neve mangipena vaš o štatutos sar e narodnostno minorita, sar oda sas le vietnamsko the goralsko komunitaha.

²Keraha e novela pro Zakonos vaš o Fondos pre kultura le narodnostno minoritengeri avka, hoj pen šaj dena o love pro buter beršengere projekta u resela pes učeder efektivita. Keraha frimeder birokracija, bareder džařiben sar lel avri o projekta u lačharaha e participacija le dženengeri andal o narodnostna minoriti pro khetařibnaskere buľa.

³Keras e novela pro Zakonos pal o čhiba narodnostno minoritengeri avka, hoj o čhibakere čačipena pen dena le gavenge avka, sar pes odoy realno vakerel le minoritno čhibenca. Akanutno sistemas ulavel o gava prekal o narodnost le gavutnengeri, so kerel o anomaliji (sar kana pen keren o čhibakere čačipena, save aři nakampel).

NEMZETISÉGI PROGRAM

1. Modern, a kisebbségek jogállását szabályozó törvény

Az alkotmány garantálja a kisebbségek részvételét az őket érintő ügyek intézésében, de ez ma nem jelenik meg a törvények szintjén is. Hiányoznak az állam nemzetiségi politikájának hatékony végrehajtását lehetővé tevő keretfeltételek, úgy mint a kompetenciák világos leosztása, az alapfogalmak tisztázása és a kisebbségi jogok pontos felsorolása.

Megoldás

Elfogadjuk a kisebbségek jogállását szabályozó törvényt, amely pontosítja az alkotmányban garantált jogokat, definiálja a kisebbségi témában használatos alapkifejezéseket és kategóriákat¹, és megteremti a teret a jogérvénysítésre a kisebbségi kultúra², identitás és nyelvhasználat³ területén, valamint támogatja a kisebbségek részvételét a közügyekben.

¹Definiáljuk a „nemzeti kisebbség” és „etnikai csoport” kifejezéseket úgy, hogy abból nyilvánvaló legyen, mely kisebbségeket ismerünk el nemzetiségként és melyeket etnikai csoportként. Rögzítjük azt, milyen mechanizmusok alapján és milyen kritériumok szerint dönt az állam ezen státuszok megítéléséről. Ennek egyik oka az, hogy szükségessé vált a nemzeti kisebbségek elismerése folyamatának tisztázása, ahogy erre a vietnami és gorál közösségek ügyei is rámutattak.

²Módosítjuk a Kisebbségi Kulturális Alapról szóló törvényt úgy, hogy lehetőségessé váljon a többéves projektek támogatása és hogy javuljon a folyamatok hatékonysága. Csökkentjük a bürokráciát, javítunk a döntéshozatal szakmaiságán és biztosítjuk a kisebbségek hatékony részvételét.

³Módosítjuk a kisebbségek nyelvhasználatáról szóló törvényt úgy, hogy a települések nyelvhasználati jogait a valós nyelvhasználat alapján ítéljük meg. A jelenlegi rendszer, amely ezt a nemzetiségi részarány alapján teszi, anomáliákhoz vezet (mint például szükségtelen nyelvi jogok megítélése).

2. Úrad pre národnostné menšiny

Kompetencie v oblasti práv národnostných menšín sú roztrieštené medzi viaceré štátne inštitúcie, napríklad úrad vlády, ministerstvo spravodlivosti, či ministerstvo kultúry. Výsledkom je neefektívny výkon národnostnej politiky štátu. Monitorovacie správy k Rámcovému dohovoru o právach národnostných menšín, ktorý SR ratifikovala, túto roztrieštenosť opakovane kritizujú⁴.

Riešenie

Nahradíme post splnomocnenca vlády pre národnostné menšiny Úradom pre národnostné menšiny organizačne podriadeným ministerstvu spravodlivosti. Centralizácia kompetencií na jeden úrad prinesie lepšiu koordináciu, efektívnosť riadenia a väčší priestor pre účasť menšín na správe vecí verejných.

3. Rada vlády pre národnostné menšiny

Jediným participatívnym poradným orgánom Vlády SR v oblasti národnostných menšín je Výbor vlády SR pre národnostné menšiny. Tento orgán existoval do roku 2010 na úrovni Rady vlády, po jeho zdegradovaní na úroveň výboru však stratil na dôležitosť a postupne zmarginalizoval. Dnes stojí medzi vládou a týmto výborom Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Výsledkom je postupná strata záujmu menšín o túto inštitúciu a obmedzenie toku informácií medzi zástupcami národnostných menšín a vládou SR.

Riešenie

Posilníme participáciu národnostných menšín na vládnutí

2. Уряд про народностны меншыны

Компетенції в області прав народностных меншын розділені суть меджі веце штатных інституцій, наприклад Уряд влади, Міністерство справедливости ці Міністерство культури СР. Вислідком є неефективне виконання народностной політики штату. Моніторингові справи к Рамковому договору о правах народностных меншын, котрый СР ратифіковала, тото роздіління повторяно критікують⁴.

Рішення

Вычеряме функцію уповномоченого влади про народностны меншыны Урядом про народностны меншыны, котрый буде організачно підпорядкований Міністерству справедливости. Централізація компетенцій на єден уряд принесе ліпшу координацію, ефективність ряджіння і векшый простор про участь меншын на вирішованю публічних діл.

3. Выбор влады про народностны меншыны

Єдиним партіципатівным орґаном Влады СР в області народностных меншын є Выбор про народностны меншыны етнічны ґрупы. Тот орґан до 2010-го року існовав на уровни Рады влады, но по єго деґрадації на уровень выбору стратив важность і поступно став марґінальным. Днесь меджі владов і тым выбором стоїть Рада влады про людьскы права, народностны меншыны і родову рівность. Резултатом є поступна страта інтересу меншын о тоту інституцію і обмеджіння току інформацій меджі представителями меншын і Владов СР.

2. O Kher vaš o narodnostna minoriti

O kompetenciji andro čačipena vaš o narodnostna minoriti hine rozmarde maškar o buter štatna inštituciji, sar o rajipnaskero kher, o ministerstvos vaš e justicija, vaj o ministerstvos vaš e kultura. Olestar pes e narodnostno štatno politika nakerel efektivno dromeha. O monitoren-gere reporta kijo Generalno dovakeriben pal o čačipena narodnostno minoritengere, pro savo o SR kerđas e ratifikacija, keren pre kada rozmaripen sakovar e kritika⁴.

O lačharipen

Pro than le zorarde manušeskero rajipnastar vaš o narodnostna minoriti thovaha opre o Kher vaš o narodnostna minoriti, saveske phirela e organizačno pozicija tel o ministerstvos vaš e justicija. O centralizovana kompetenciji andro jekh Kher anela feder koordinacija, efektivno menežmentos u bareder than vaš e participacija le minoritengeri andre khetañibnaskere administracija.

3. E Rada rajipnaskeri vaš o narodnostna minoriti

Hin amen ča jekh participativno poradno organos vaš o rajipen SR pal o narodnostna minoriti, e Komisija rajipnaskeri SR vaš o narodnostna minoriti. Kada organos sas dži o berš 2010 pro sajekh učipen sar e Rada rajipnaskeri, pal oda so les čhide tele pro učipen sar e komisija imar nane ajso zoralo u dochudlas pes andre marginalizacija. Adačives terđol maškar o rajipen u kadi komisija a Rada rajipnaskeri vaš o manušikane čačipena, narodnostna minoriti the rodovo sajekhipen. Doreslas pes oda, hoj o minoriti, jekh pal aver, našade o interesos pal kadi inštitucija u o informaciji maškar o reprezentanta andal o narodnostna minoriti u o Rajipen SR nadžan pherdes.

2. Kisebbségi Hivatal

Ma a nemzetiségi jogokkal kapcsolatos kompetenciák több állami szerv között osztódnak meg, úgy mint a kormányhivatal, az igazságügyi minisztérium vagy a kulturális minisztérium. Ez végeredményben ahhoz vezet, hogy az állam képtelen a hatékony kisebbségpolitikai cselekvésre, munkára. A Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény Szlovákiával kapcsolatos jelentései is több alkalommal kritizálták ezt a szétterezettségét⁴.

Megoldás

A jelenlegi kisebbségi kormánybiztosi pozíciót egy új Kisebbségi Hivatallal váltjuk fel, amely az igazságügyi minisztérium alá tartozik majd. A kompetenciák központosítása egy hivatalba lehetővé teszi a jobb koordinációt és a hatékonyabb irányítást, és nagyobb teret nyit a kisebbségek részvételére a közügyekben.

3. Újjáalakítjuk kormány Kisebbségi Tanácsát

A kormány egyetlen, a kisebbségek részvételét biztosító tanácsadói szerve a Kisebbségi Bizottság. Ez a szerv 2010 előtt tanácsi szinten működött, ezután azonban bizottsággá fokozták le. Fontossága azóta fokozatosan csökkent, a szerv marginalizálódott. Ma a bizottság közvetett módon, a kormány Emberi Jogi, Nemzetiségi és Nemek Közötti Egyenlőségért Felelős Tanácsán keresztül kommunikál a kormánnyal. Ennek eredményeképpen csökkent a nemzeti kisebbségek érdeklődése munkája iránt és megszűnt a valós információáramlás a nemzetiségi képviselők és a kormány között.

⁴Správa o implementácii Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike

⁴Справа о імплементації Рамкового договору на охрану народностных меншын в Словацькій републіці.

⁴O reportos pal e implementacija le Generalno dovakeribnaskeri pal o arakhipen vaš o narodnostna minoriti andre Slovatiĸo republika.

⁴Jelentés a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény végrehajtásáról a Szlovák Köztársaságban.

formou znovuvytvorenia Rady vlády SR pre národnostné menšiny namiesto dnešného Výboru vlády SR pre národnostné menšiny. Predsedom výboru má byť predseda Úradu pre národnostné menšiny. Rada vlády bude poradným orgánom vlády, a zástupcovia národnostných menšín budú môcť predkladať svoje návrhy priamo vláde, bez zbytočnej dvojstupnosti. Posilní sa tak priama participácia národnostných menšín na legislatívnom procese, čo zlepšuje kvalitu prijímaných zákonov v tejto oblasti.

4. Efektívnejšie financovanie menšinovej kultúry

Od roku 2017 funguje nový Fond na podporu menšinových kultúr, no menšinové organizácie poukazujú na výrazné chyby pri praktickom fungovaní tohto fondu. Meškajúce projekty ohrozujú chod menšinových kultúrnych organizácií, ktoré často svoju činnosť financujú primárne z tohto zdroja. Zdĺhavý proces a byrokracia odradzuje potenciálnych prijímateľov a pôsobia ako bariéry v uskutočňovaní aktivít v oblasti národnostných menšín.

Riešenie

Presadíme novelu zákona o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín za účelom odbúrania zbytočnej administratívy, urýchlenia procesov a posilnenia efektívnej participácie menšín pri fungovaní tohto kľúčového orgánu. Zrušíme predkladanie докладov žiadateľmi, ktoré si Fond na podporu kultúry národnostných menšín vie získať sám od príslušných orgánov. Vytvoríme možnosť na financovanie viacročných projektov a taktiež na financovanie mzdových nákladov organizácií. Uvoľníme podmienky na registráciu národnostných organizácií tak, aby na chode Fondu mohli opäť reálne participovať aj menšie, lokálne organizácie. Cieľom týchto zmien je prispôsobiť fungovanie Fondu k aktuálnym potrebám menšín.

Рішення

Посилнимо партіципацію народностных меншын на владную формов znovuvytvorenia Rady vlády SR pro národnostny menšyny namiesto dnešného Výboru pro národnostny menšyny i etničny grupy. Председом рады має быти председа Уряду pro народностны меншyny. Рада vlády буде poradným orgánom vlády, i представителі народностных меншын будуть годны передкладати свої пропозиції прямо владі, без збыточной двоступности. Тым ся посилнить пряма партіципація народностных меншын на легіслатівнім процесі, што зліпшує якість приймання законів у тій області.

4. Эффективніше фінансування меншиновой культури

Од 2017-го року фунгує новый Фонд на підпорку культури народностных меншын, но меншиновы організації вказують на великы хыбы при практичнім фунгуваню того фонду. Проекты, котры пізнять, огрожують ход меншиновых культурных організацій, якы часто свою діяльність фінанцують першорядо з того жрідла. Довгий процес i бюрократія знеохочують потенціалных приймателів i діють як бар'єры в реалізації активностей в області народностных меншын.

Рішення

Просадиме новелу закона о Фонді на підпорку культури народностных меншын з цілём одсторонити збыточну адміністративу, ускорити процеси i посилнити ефективну партіципацію меншын при фунгуваню того ключового орґану. Зрушиме передкладання тых докладів жадателями, котры собі Фонд на підпорку культури народностных меншын знать здобути сам од односных орґанів. Вывтвориме

O lačharipen

Zoraraha e participacija le narodnostno minoritengeri andre rajipnaskeri buti avka, hoj palis keraha e Rada rajipnaskeri SR vaš o narodnostna minoriti pro than so hin akana e Komisija rajipnaskeri SR vaš o narodnostna minoriti. O šerutno andre komisija kampil te avel o šerutno andro Kher vaš o narodnostna minoriti. E rada rajipnaske ri sar organos dela godi le rajipnaske, duj organa hin zijan te kerel. Avka pes zorarela e direktno participacija le narodnostno minoritengeri pro legislativno procesos, so lačharel e kvalita andro zakona, save pen keren andre kadi sfera.

4. Buter effektivno finančno pomožipen vaš e minoritengeri kultura

Le beršestar 2017 kerel buti o nevo Fondos vaš o minoritengere kulture, no o minoritengere organizaciji phenen, hoj hine bare bilačhipena andre fondoskeri prakticko buti. O projekta hine nasig u oda kerel o pharipen andro minoritengere kulturna organizaciji, save buterval keren peskri buti primačno prekal kada pomožipen. O diŋdardo procesos the e birokracija traden le potencialno organizacijen u hine sar o barijeri andro aktiviti save pen keren vaš o narodnostna minoriti.

O lačharipen

Ispidaha angle e novela andro zakonos pal o Fondos vaš e kultura narodnostno minoritengeri avka, hoj pes te cikharel e hijaba administrativa, te aven o sigeder procesi u te zorarel pes e effektivno participacija nardnostno minoritengeri andro oda but baro organos. Imar na kampe-la, kaj o manuša, save chuden o projekta, te bičhavel o dokumenti, save o Fondos vaš e kultura le narodnostno minoritengeri šaj mangel aver organendar. Keraha o šajipen vaš o buter beršengere projekta u sajekh pen dela te poŋinel sako čhoneskere love butarnenge andro orga-

Megoldás

Megerősítjük a kisebbségek képviselőinek részvételi lehetőségeit azzal, hogy ismét létrehozzuk a Kisebbségi Tanácsot a mai bizottság helyett. Elnöke a Kisebbségi Hivatal vezetője lesz. A tanács a kormány közvetlen tanácsadói szerve lesz, ezáltal a kisebbségek képviselői közvetlenül juttathatják el ajánlásait a kormányhoz, felesleges kétlépcsős folyamat nélkül. Ezzel erősebbé válik a kisebbségek részvétele a törvényhozásban, ami végső soron javít az elfogadott törvények minőségén is.

4. A kisebbségi kultúrák hatékonyabb támogatása

2017 óta működik a Kisebbségi Kulturális Alap (Kult Minor), de a kisebbségi kulturális szervezetek folyamatosan komoly hibákat jelentenek az alap működése kapcsán. A projektek késése veszélyezteti az érintett szervezetek működését, mert sokuk számára pont ez a fő finanszírozási forrás. A hosszadalmas folyamatok és a bürokrácia elriasztják a potenciális kérvényezőket és akadályokat hoznak létre a kisebbségi kulturális élet működtetésében.

Megoldás

Megvalósítjuk a Kisebbségi Kulturális Alap reformját annak érdekében, hogy csökkentsük a felesleges ügyintézés, meggyorsítsuk a folyamatokat és megerősítsük a kisebbségek hatékony részvételét ennek a kulcsfontosságú intézménynek a működtetésében. A kérvényezőktől nem fogunk olyan igazolásokat kérni, amelyeket az Alap maga is be tud szerezni. Lehetővé tesszük a többéves projektek támogatását, valamint a szervezetek bérköltségeinek finanszírozását is. Lazítunk a szervezetek regisztrációs kötelezettségén annak érdekében, hogy az Alap működésében újra részt tudjanak venni a kisebb, helyi szervezetek is. A változások célja az Alap működésének hozzáalakítása a kisebbségek valós igényeihez.

5. Podpora kultúry vietnamskej komunity

Vietnamská komunita bola v roku 2023 schválená vládou ako nová, 14. národnostná menšina Slovenska⁵. Aby však mohli fungovať ako plnohodnotná národnostná komunita je potrebné túto zmenu odzrkadliť v aktuálnych zákonoch, najmä v zákone o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín⁶.

Riešenie

Novelizujeme zákon o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín tak, aby kľúč rozdeľovania zdrojov medzi menšinami zohľadnila aj vietnamskú národnostnú komunitu.

6. Zreálnenie menšinových jazykových práv

Aktuálny zákon o jazykoch národnostných menšín definuje jazykové práva národnostných menšín podľa toho, koľko ľudí danej národnosti v obci žije. Je to však v slovenskom kontexte nie ideálne riešenie, keďže existujú národnosti (napr. rómska, židovská), ktoré nie alebo nie vždy využívajú jazyk takto im pripísaný. Vznikajú tak nezmyselné jazykové práva, ktoré nikto nevie využiť, naopak nevznikajú ďalšie, ktoré by potrebné boli.

Riešenie

Vylepšíme aplikačnú prax zákona o jazykoch národnostných menšín tak, aby sa jazykové práva obciam priznávali podľa používania jazyka v danej obci, a nie podľa deklarovanej národnosti obyvateľov. Tieto dáta sú už dnes dostupné zo sčítania obyvateľstva, a preto navrhovaná zmena je jednoducho dosiahnuteľná zmenou § 2 ods. 1 menšinového jazykového zákona.

мoжливoсть на фінaнцoвaннa вeцeрoчнoх прoєктів, a тaк сaмo нa фінaнцoвaннa мздoвoх вoтрaт opгaнізaцій. Увoльнeмe умoвнa прo рeгістpaцію нaрoднoстнoх opгaнізaцій тaк, жeбy нa хoдї фoндy мoгли знoвa рeaлнo пaртиціпoвaти і мeншy, лoкaлнy opгaнізaцію. Цїлєм тyх змін є приспoсoбити фyнгувaннa фoндy к aктуaлнoмy пoтpeбaм мeншyн.

5. Підпора културы ветнамской комуніты

Ветнамска комуніта была у 2023-ім році схвалена владов як нова, 14-та народностна меншына на Словакії⁵. Но к тому, жебы могли фунґовати як повноцінна народностна комуніта, треба тоту зміну оддзеркалити в актуальных законах, головно в законї о Фонді на підпору културы народностных меншын⁶.

Рішіня

Новелізуєме закон о Фонді на підпору културы народностных мешнын так, жебы ключ розділєваня фінанцій меджі меншынами брав до увагы і ветнамску народностну комуніту.

6. Зреалніня меншыновых языковых прав

Актуальный закон о языках народностных меншын дефінує языковы права народностных меншын подля того, кільки людей даной народности жыє в селї (містї). Но то не є в словацькїм контекстї идеалным рішінєм, кедьже існують народности (напр. ромска, жydівска), котры не хоснують або не все хоснують язык таким способом їм приписаний. Выникають

nizaciji. Phundravaha o mangipena vaš e registracija le narodnostno organizacijengeri avka, hoj andro Fondos u leskeri buti šaj kerena e participacija the cikneder, lokal-na organizaciji. O res hin prekal ola averipena te adaptinel o Fondos pro aktualna mangipena so hin le minoriten.

5. O pomožipen vaš e vietnamsko komunita

E vietnamsko komunita akceptindas andro berš 2023 o rajipen sar e nevi, 14. narodnostno minorita pre Slovačko⁵. Te šaj te keren savoro sar e čačikaŋi narodnostno komunita, kada nevipen kampil te thovel andro aktualna zakona, nekbuter andro zakonos pal o Fondos vaš e kultura narodnostno minoritengeri⁶.

O lačharipen

Keraha e novelizacija andro zakonos pal o Fondos vaš e kultura narodnostno minoritengeri avka, hoj e klīja prekal savi pen ulaven o love maškar o minoriti te učarel the e vietnamsko narodnostno komunita.

6. Buter realna minoritna čhibakere čačipena

O aktualno zakonos pal o čhiba le narodnostno minoritengere kerel e definicija pal o čhibakere čačipena le narodnostno minoritengere prekal oda, keci manuša andal e narodnostā andro gav bešen. Andro slovačko kontekstos oda nane idealno drom, vaš oda, hoj amen hin o minoriti (sar e romaŋi, e židoviko), save na vaj na sakovar vakeren la čhibaha, savi lenge phirel. Avka hine kerde o nagođaver čhibakere čačipena, save ŋikaske nakampil, no pre aver sera pen nakeren ajse, save le manušenge kampelas.

5. A vietnami közösség kultúrájának támogatása

A vietnami közösség 2023-ban a kormány döntése alapján az ország legújabb, 14. nemzeti kisebbségévé vált⁵. Ahhoz azonban, hogy teljes értékű kisebbségként léphessenek fel, ezt a változást be kell vezetnünk a vonatkozó, a kisebbségeket érintő jogszabályokba is⁶, ezek közül is elsősorban a Kisebbségi Kulturális Alapról szóló törvénybe.

Megoldás

Módosítjuk a Kisebbségi Kulturális Alapról szóló törvényt úgy, hogy a nemzetiségek közötti forráselosztást definiáló kulcs a vietnami közösséget is magában foglalja.

6. A kisebbségi nyelvi jogok ésszerűsítése

A kisebbségi nyelvhasználati törvény jelenleg az alapján definiálja a nyelvi jogokat, hogy hány adott nemzetiségű személy él egy településen. Ez azonban a szlovák kontextusban nem ideális, mivel vannak olyan nemzetiségeink (pl. roma, zsidó), amelyek nem vagy nem mindig használják a nekik tulajdonított anyanyelvet. Így olyan, felesleges nyelvi jogok jöhetnek létre, amit valójában senki nem tud kihasználni, ellenben nem jönnek létre olyan nyelvhasználati lehetőségek, amelyekre viszont szükség lenne.

Megoldás

Ésszerűsítjük a kisebbségi nyelvtörvényt úgy, hogy a nyelvi jogok a településeken lévő valós nyelvhasználat, nem pedig a nemzetiségi számarány függvényében

⁵<https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/20910/1>

⁶Zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín.

Zákon 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁵<https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/20910/1>

⁶Закон ч. 184/1999 З. з. о вживаню языків народностных меншын.

Закон ч. 138/2017 З. з. о Фонді на підпору културы народностных меншын і о зміні а доповніню дакотрых приписів.

⁵<https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/20910/1>

⁶O zakonos g. 184/1999 Z.z. pal o čhiba le narodnostno minoritengere.

O zakonos g 138/2017 Z.z. pal o Fondos vaš e kultura le narodnostno minoritengeri u pal o averipena u nevipena andro varesave zakona.

⁵<https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/20910/1>

⁶Úgy, mint a kisebbségi nyelvtörvény és a Kisebbségi Kulturális Alapról szóló törvény.

7. Presné dáta v oblasti menšín – Atlas rozmanitosti Slovenska

Štátne politiky v oblasti národnostných menšín sa dnes robia bez potrebnej dátovej podpory. Hlavným dátovým vstupom je sčítanie obyvateľstva, ktorý však funguje na báze sebaidentifikácie, pracuje s vopred vybranými etnickými kategóriami, a nevie dostatočne presne popísať aktuálne potreby národnostných menšín. Mapovanie menšín nerobí štát, ale menšinové organizácie, pričom bianuálna správa o postavení národnostných menšín zostáva na úrovni formalít.

Riešenie

Vytvoríme databázu Atlas rozmanitosti Slovenska, ktorý nielen zmapuje reálne počty príslušníkov národnostných menšín, ale popíše aj ich špecifiká a potreby, ktoré budú využiteľné pri nastavení národnostných politík.

8. Podpora výučba slovenčiny metodikou cudzieho jazyka

V roku 2021 bola schválená legislatívna zmena dovoľujúca vyučovanie slovenčiny metodikou cudzieho jazyka pre deti z národnostných komunit. Táto zmena bola potrebná kvôli neefektívnosti aktuálnej metodiky vyučovania slovenčiny v prípade detí, ktorých materinským jazykom nie je slovenčina. Napriek uzákoneniu tejto možnosti však doposiaľ neprišlo k podstatnej metodickej podpore zavedenia tejto metódy, a tak iniciatíva ostáva na teoretickej rovine, ako nevyužitý paragraf zákona.

Riešenie

Posilníme metodickú podporu výučby slovenčiny na národnostných školách metodikou výučby cudzieho jazyka.

незмыселны языковы права, котры нихто не знать схосновати, а наopak не вынікаюць далшы, котры бы треба было.

Рішiня

Выліпшыме практыку аплікацыі закона о языках народностных меншын так, жебы языковы права селам (містам) признавали ся подля хоснованя языка в данім селі (містї), а не подля декларованой народности жытелів. Тоты даны вже днесь суть доступны із списованя жытелів, і zato є пропоновану зміну просто досягнути змін о § 2 абз. 1 меншынового языкового закона.

7. Точны даны в области меншын – Атлас розмаїтости Словакії

Штатны політики в области народностных меншын днесь роблять ся без потрібной підпоры даних. Главным датовым вступом є списованя жытелів, но тото фунгує на базі самоідентіфікації, робить із допереду выбраныма етнічныма катеґоріями, і не знать цалком точно пописати актуалны потреби народностных меншын. Мапованя меншын не робить штат, але меншыновы організації, причім справа о поставліню народностных меншын, яка робить ся раз за два роки, зіставать на уровни формалностей.

Рішiня

Створиме дaтaбaзу Атлас розмаїтости Словакії, котрый нeлeм змaпye рeaлны чіcлa члeнів нaрoднocтнoгo мeншын, aлe пoпiшe і їх шпeцiфікy a пoтpeбы, кoтpы бyдyть дaтe cxoснoвaти cя пpи нaстaвлiню нaрoднocтнoгo пoлітiк.

O lačharipen

Lačharaha e aplikačno praks andro zakonos pal o čhiba narodnostno minoritengere avka, hoj o čhibakere čačipena pen dena le gavenge avka, sar pes vakerel e čhib andro gav, u na prekal e deklarovano narodnost' so hin le manušen odoj. Ola data imar hine opre kidle prekal o manušengero rachiñiben, u vaš oda o averipen so kamas pes lokhes šaj del te kerel prekal o paruvipen andro § 2 par. 1 andro minoritengero čhibakero zakonos.

7. O čačikane data pal o minoriti – O Atlasos pal e diverzita pre Slovačiko

O štatna politiki vaš o narodnostna minoriti pen akana keren bije datovo baza, savi kempel. O nekbareder datovo chañig hin o manušengero rachiñiben, savo hino kerdo prekal e metoda peskri identifikacija, kerel le etnicko kategorijenca, save hine angleder avrikidle, našti dosta lačhes te phenel, save hine o aktualna mangipena andro narodnostna minoriti. O mapovo procesos nakerel o štatos, keren o minoritna organizaciji, sajekh o sako dujto beršeskero reportos pal e situacija le narodnostno minoritenc ačhel ča pro formalno učipen.

O lačharipen

Keraha e databaza O Atlasos pal e diverzita pre Slovačiko, savo na ča mapinela o realna gende manušengere andal o narodnostna minoriti, no the kerela e deskripcija pal o lengre špecificka bu'a u mangipena, savenca pen šaj keren o narodnostna politiki.

8. O pomožipen te sikhavel e slovačiko čhib prekal e metodika sar e aver čhib

Andro berš 2021 sas lačhardo o legislativno averipen savo mukhel te sikhavel e slovačiko čhib prekal e metodika sar e nevi čhib vaš o čhavore andal o narodnostna

kerüljenek odaítélésre. Az ehhez szükséges adatok már ma is rendelkezésünkre állnak, ezért a javasolt változás könnyen megoldható a kisebbségi nyelvtörvény vonatkozó paragrafusának (§ 2) módosításával.

7. Pontos adatok a nemzetiségekről – Szlovákia Sokszínűségének Atlasza

Jelenleg az állam megfelelően pontos adatok nélkül dolgozik a kisebbségek terén. Elsősorban a népszámlálási adatokkal dolgozik, melyek azonban önbevallásos alapúak, előre meghatározott kategóriákkal dolgoznak, és képtelenek kellő pontossággal beszámolni a kisebbségek struktúrájáról és szükségleteiről. A kisebbségek feltérképezését nem az állam végzi el, hanem civil szervezetek, miközben a kétévente ismétlődő, a kisebbségek jogállásáról szóló jelentés a formalitások szintjén marad.

Megoldás

Létrehozzuk a Szlovákia Sokszínűségének Atlasza adatbázist, amely valós képet ad a kisebbségek létszámáról, és ezen felül leírja sajátosságaikat és szükségleteiket, hogy utána az állam megfelelően tudja beállítani saját szakpolitikáit.

8. Az idegennyelvi módszertanú szlovákoktatás támogatása

Egy 2021-ben elfogadott törvénymódosítás lehetővé teszi a nemzetiségi iskolák szlovákoktatásában az idegennyelvi módszertan használatát. Erre a változásra azért volt szükség, mert a standard módszertan nem működik jól azoknál a gyerekeknél, akiknek az anyanyelve nem szlovák. Annak ellenére azonban, hogy a törvény lehetővé teszi az új módszertan használatát, az máig a legtöbb esetben – módszertani támogatás hiányában – csak elvi lehetőség marad.

9. Mapa siete menšinových škôl a menšinové školské obvody

Na národnostne zmiešaných územiach funguje neformálne rozdelenie študentov medzi školskými obvody škôl v štátnom jazyku a menšinových škôl. Obce takéto rozdelenie vo svojich VZN majú už teraz, avšak zákon to nepozná. Školské obvody sú bez tohto definíčného rozlíšenia na národnostne zmiešanom území prakticky nepochopiteľné. Pre rodiča sa stáva neprehľadným, aké možnosti dieťa vôbec má pri výbere školy, a pre štát sa stáva neprehľadným, akými tokmi prúdia deti medzi inštitúciami, ktoré sú chýbajúce uzle a kde je duplicita inštitúcií. Tento komplexný systém sa navyše rozvíja samovoľne, t.j. individuálnymi rozhodnutiami rôznych aktérov, bez akéhokoľvek externého manažmentu siete.

Riešenie

Zavedieme do legislatívy rozdelenie medzi školskými obvody škôl v štátnom jazyku a menšinových škôl. Školské obvody pre menšinové školy sa tak môžu prispôbiť k miestnym realitám, a nemusia sa krížiť so školským obvodom v štátnom jazyku. Vytvoríme mapu siete menšinových škôl na lepšie spoznanie a optimalizáciu tokov študentov v rámci systému menšinového školstva na Slovensku.

10. Uznanie goralskej národnostnej menšiny na Slovensku

Gorali sú národnostná komunita žijúca v pohraničných oblastiach s Poľskom. Ide o rázovitú skupinu, ktorá má svoj vlastný jazyk, kultúru aj identitu. Kvôli historickým konfliktom s Poľskom však táto národnostná menšina doposiaľ nedočkala uznania⁷. Bez podpory ich kultúry hrozí zánik tejto skupiny v nasledujúcich dekádach.

⁷https://www.institutmatejabela.sk/_files/ugd/1a16af_fa30dae8b9c9459fbd6e36e706fd7ac3.pdf?index=true

8. Підпора навчання словацького языка методіков чужого языка

У 2021-ім році була схвалена легіслативна зміна, яка дозволять навчання словацького языка методіков чужого языка про діти з народностных комуніт. Тота зміна была потрібна з причини неефективности актуальной методіки навчання словацького языка в припаді дітей, котрых материньским языком не є словацький язык. Наперек узаконію той можливости дотепер не дішло к фундаменталній методічній підпорі запроваджія той методы, і так ініціатива зіставать в теоретічній уровни, як невжываний параграф закона.

Рішіня

Посилнимо методічну підпору навчання словацького языка на народностных школах методіков навчання чужого языка.

9. Мапа сіті меншыновых школ і меншыновы школьскы округы

На народностно змішаных теріторіях фунгує неформалне розділїня штудентів меджі школьскыма округами школ в штатнім языку і меншыновых школ. Села (міста) také розділїня у своїх Общеобовязуючих наряджінях мають вже тепер, но закон то не познать. Школьскы округы суть без того дефінічного одрізнїня на народностно змішаній теріторії практично непохопительны. Про родіча стає непереглядным, яки властно можливости має дітина при вибераню школы, і про штат стає напереглядным, якими токами ідуть діти меджі інштитуціями, котры суть хыбуючі узлы, і де є дупліцита інштитуцій. Навеце тот комплексна сістема ся розвивать самовольно, значіть індівідуалныма рішінями різних актерів, без будьякого манажменту сіті.

komuniti. Ada averipen pes musaj kerđas vaš oda, hoj nasas effektivno e aktualno metodika andro sikhaviben e slovačiko čhibakero vaš o čhavore, saven e jekhto čhib nane slovačiko. The te hin kada šajipen andro zakonos, dži akana pes nakerđas varesavo čačo metodicko pomožipen, hoj pes sikhavel ola metodaha, u e inicijativa palis ačhel ča andre teorija, sar o pre sera mukhlo paragrafos andro zakonos.

O lačharipen

Zoraraha o metodicko pomožipen te sikhavel e slovačiko čhib andro narodnostna školi prekal e metodika vaš o sikhaviben sar e nevi čhib.

9. E mapa pal o minoritengere školi u minoritengere školakere obvodi

Pro thana, kaj dživen o manuša andal o buter narodnostī pes kerel o naformalno ulavipen le študentengero maškar o školakere obvodi andre štatno čhib u minoritengere školi. O gava thode ajso ulavipen andro peskere VZN imar akana, no o zakonos oda naprindžarel. Pro thana buter narodnost'enca o manuš bijo oda definično averipen našti te ačhaľol, sar hine kerde o školakere obvodi. Vaš o dada-daja oda hin vareso, so nadžanen, aňi oda, save šajipena hin le čhavoren te džal andro save školi, o štatos našti te sikhľol, sar džan o čhavore maškar o inštituciji, kaj nane kerde o centralna thana, kaj hine o inštituciji duplicitna. Ajso kompleksno sistemas pes buchľarel korkoro, prekal o individualna droma buter akterendar, bijo menežmentos vaš oda khuviben.

O lačharipen

Andre legislativa thovaha o ulavipen maškar o školakere obvodi vaš o školi andre štatno čhib u minoritengere školi. O školakere obvodi vaš o minoritengere školi pen palis šaj adaptinen pro lokalna realiji, u namusaj džan anglo

Megoldás

Megerősítjük a szlováknyelv idegennyelvi módszertannal való oktatása bevezetésének központi támogatását a nemzetiségi iskolákban.

9. Nemzetiségi iskolák térképe és nemzetiségi iskolakörzetek

Szlovákia többnemzetiségű vidékein ma létezik egy nem formális szétválasztás az államnyelvű iskolakörzetek és a nemzetiségi iskolakörzetek között. Maguk a települések ezeket jegyzik működési dokumentumaikban, de a törvény ezt a megkülönböztetést nem ismeri. Így viszont az állam számára szinte teljesen érthetatlenné válik, hogy mi is történik valójában az adott területen. A szülő számára is nehezen érthető, mik a valódi iskolaválasztási lehetőségei, az állam pedig nem látja, honnan hová haladnak a gyerekek, miért, és hogy hol vannak a rendszerben a hiányzó elemek vagy éppen a duplázott funkciók. Ez a rendszer ráadásul szabályozatlan módon változik, az egyes szereplők önálló döntései által, a hálózat menedzsmentje nélkül.

Megoldás

Bevezetjük a vonatkozó jogszabályba a megkülönböztetést az államnyelvű és nemzetiségi iskolakörzetek között. Ezzel a nemzetiségi körzeteket hozzá tudjuk alakítani a helyi igényekhez, és nem kell keresztelniük az államnyelvi körzetek hatáskörét. Létrehozuk a kisebbségi iskolák térképét, hogy jobban megismerjük és fejleszteni tudjuk a nemzetiségi oktatási rendszert az országban.

10. A szlovákiai gorál kisebbség elismerése

Riešenie

Schválime žiadosť goralskej komunity na Slovensku na uznanie statusu národnostnej menšiny. Ide o poslednú veľkú neuznanú autochtónnu (domácu) národnostnú komunitu na Slovensku, ktorá tohto uznanie potrebuje pre zachovanie svojej kultúry a jazyka. Uznanie štatútu národnostnej komunity znamená pre Goralov okrem iných aj možnosť na získanie zdrojov na rozvoj ich kultúry zo zdrojov alokovaných na podporu menšinových kultúr z Kult Minor.

11. Zrušenie zákazu dvojakeho občianstva

Zákaz nadobudnutia dvojakeho občianstva, ktorý bol prijatý v roku 2010, bol v roku 2021 síce novelizovaný, avšak rozsah zmien nie je dostatočný. Novela umožní občanom SR nadobudnúť cudzie štátne občianstvo bez straty štátneho občianstva SR vtedy, ak majú na území štátu, ktorého štátne občianstvo nadobudnú, povolený, registrovaný alebo inak evidovaný pobyt. Stále však platí, že dobrovoľným nadobudnutím občianstva druhej krajiny, kde nemá pobyt, stratí občan SR slovenské občianstvo. Pritom nie je možné tvrdiť, že vôľa nadobudnúť štátne občianstvo iného štátu je totožná s vôľou stratiť štátne občianstvo SR. Toto pravidlo disproporčne zasahuje do života členov národnostných komunít na Slovensku, najmä maďarskej komunity, ktorí môžu mať emočný vzťah k susednej krajine, no pri prípadnom prijatí občianstva tej krajiny im hrozí strata slovenského občianstva.

Riešenie

Sme za novelu zle nastaveného zákona o štátnom občianstve, ktorá až na výnimky zakazuje mať dvojité občianstvo. Zabezpečíme prijatie takej legislatívy, ktorá vráti všetkým občanom možnosť ponechania dvojitého občianstva a to odstránením celoplošného zákazu dvojakeho občianstva a nahradením cieleným limitovaným

Рішiня

Запровадiме до леґiслатiвы роздiлiня меджi школьскыма округами школ в штатнiм языку i меншыновыx школ. Школьскы округы про меншыновы школы так можуть приспособити ся мiстным реалiям, а не мусять ся мiшати iз школьскым округом в штатнiм языку. Створиме мапу сiтi меншыновыx школ про лiпше познания i оптималiзацiю токів штудентiв в рамках сiстеми меншынового школства на Словакiї.

10. Узнания ґуральской народностной меншыны на Словакiї

Ґуралi суть народностна комунiта жыюча в приграничных областях з Польшов. То ґрупа з властным характером, котра має свiй язык, культуру i iдентiту. Но з прiчини iсторiчних конфлiктiв з Польшов тота народностна меншына дотеперь не дочекала ся узнания⁷. Без пiдпоры iх культуры грозить заникнути той ґрупы в слiдуючих декадах.

Рішiня

Схвалиме жадость ґуральской комунiты на Словакiї о узнания статусу народностной меншыны. Иде о послiдню велику неузнану автохтонну (домашню) народностну комунiту на Словакiї, котра тото узнания потребуе про захованя своiй культуры i языка. Узнания штатуту народностной меншыны значить про Ґуралiв окрiм iншыx i можливість здобыти фiнанчны жрiдла на розвиток iх культуры iз средств алокованыx на пiдпору меншыновыx култур з Фонду на пiдпору культуры народностных меншын.

⁷https://www.institutmatejabela.sk/_files/ugd/1a16af_fa30dae8b9c9459fbd6e36e706fd7ac3.pdf?index=true

школакero obvodov andre štatno čhib. Keraha e mapa vaš o khuviben maškar o minoritengere školi, kaj feder pes te prindžarel u optimalizinel o drom le študentengero andro sistemov vaš o minoritengero školstvo pre Slovačiko.

10. E goralsko narodnostno minorita pre Slovačiko u lakeri akceptacija

O Goraľa hine e narodnostno komunita savi bešel andro pohraňična regijona paš o Polťiko. E grupa hiňi špecifiko, hin la lakeri čhib, kultura the identita. Vaš o historicka konflikta le Polťiko themeha adi narodnostno minorita dži akana nasas akceptimen⁷. Bijo pomožipen vaš e lengeri kultura pes šaj ačhel, hoj kadi grupa pal o buter dekadi imar našľola.

O lačharipen

Akceptinaha o mangipen andal e goraľsko komunita pre Slovačiko vaš o statusos sar e narodnostno minorita. Hine e paluňi bari autochtonno (kheratuňi) narodnostno komunita pre Slovačiko, sava kadi akceptacija kempel kaj te ľikerel peskri kultura the čhib. E akceptacija vaš o statusos sar e narodnostno komunita hine vaš o Goraľa, paš o aver the o šajipen te chudel o love vaš o vazdipen andre lengeri kultura andal o financiji alokovana vaš o pomožipen le minoritno kulturenge andal o Kultminor.

11. Mukhaha le manušenge te ľikeren duj themutňipena

Oda, hoj pes namukhel te ľikerel duj themutňipena, pes kerďas andro berš 2010, e novelizacija sas andro berš 2021, no o averipena nane dosta. E novela del le themut-

⁷https://www.institutmatejabela.sk/_files/ugd/1a16af_fa30dae8b9c9459fbd6e36e706fd7ac3.pdf?index=true

A gorál közösség a szlovák-lengyel határ mentén élő csoport. Sajátos, önálló nyelvvel, kultúrával és identitással rendelkező csoportról van szó, amelyet azonban a Lengyelországgal folytatott történelmi konfliktusok miatt Szlovákia eddig nem ismert el hivatalos nemzetiségként⁷. Látható azonban, hogy kultúrájuk és nyelvük támogatása nélkül ez a csoport már a következő évtizedek során felszámolódhat.

Megoldás

Jóváhagyjuk a szlovákiai gorál közösség kérvényét nemzetiségi státuszuk elismerésére. A gorálok Szlovákia utolsó nagyobb, el nem ismert őshonos nemzetiségi közössége, akik a hivatalos elismerésre kultúrájuk és nyelvük megőrzése okán törekednek. A nemzetiségi státusz hivatalos elismerésbe egyben azt is jelentené, hogy a gorálok hozzájuthatnának a kisebbségi kultúrák támogatására szánt forrásokhoz a Kisebbségi Kulturális Alapból.

11. A kettős állampolgárság tiltásának feloldása

Szlovákia 2010-ben döntött a kettős állampolgárság lehetőségének betiltásáról. Ugyan a tiltást 2021-ben részlegesen módosították, de a törvény mai állapota sem megfelelő. Jelenleg akkor vehető fel egy másik ország állampolgársága, ha az adott személynek hivatalos tartózkodási engedélye van ott. Azok, akik ilyenrel nem rendelkeznek, ma is elvesztik eredeti, szlovák állampolgárságukat. Azonban az nem állítható, hogy ha valaki megszerzi egy másik ország állampolgárságát, ezzel azt a szándékát juttatja érvényre, hogy el akarja veszíteni szlovák állampolgárságát. Ezért ez a szabály aránytalanul beavatkozik a Szlovákiában élő nemzeti kisebbségek

⁷https://www.institutmatejabela.sk/_files/ugd/1a16af_fa30dae8b9c9459fbd6e36e706fd7ac3.pdf?index=true

zákazom dvojakého občianstva špecificky pre tých ľudí, u ktorých dvojaké občianstvo môže pôsobiť reálne problémy a obavy zo strany štátu (napr. členovia ozbrojených síl SR).

11. Зрушіня закау двоїтого обчанства

Заказ здобыти двоїте обчанство, котрый був приятый у 2010-ім році, був у 2021-ім році, правда, новелізований, но розсяг змін не є достаточный. Новела уможнить обчанам СР здобыти чуже штатне обчанство без того, жебы стратили обчанство СР втогы, поклямають на теріторії штату, котрого штатне обчанство здобудуть, позволене, реґістроване або іншак евідоване перебуваня. Но все платить, же добровольным здобытём обчанства другой країны, де не має перебуваня, стратить обчан СР словацьке обчанство. Притім не мож твердити, же воля здобыти обчанство іншого штату є тотожна з волёв стратити обчанство СР. Тото правило діспропорчно засягує до жывота членів народностных комуніт на Словакії, передовшыткым мадярьской комуніты, котры можуть мати емоціоналне одношіня к сусідній країні, но при припаднім приятю обчанства той країны їм грозить страта словацького обчанства.

Рішіня

Сьме за новелу закона о штатнім обчанстві, котрый аж на вынятки закаує мати двоїте обчанство. Забезпечіме приятя такой легіслативы, котра верне вшыткым обчанам можливість лишыти собі двоїте обчанство і то одсторонінем цілоплошного закау двоїтого обчанства а вымінов за цілений лімітований заказ двоїтого обчанства шпеціфічно про тых людей, у котрых двоїте обчанство може запричінити реалны проблемы і страхи з боку штату (напр. членове Озброєных сил СР).

nenge SR o šajipen te chudel o dujto themutņipen bi te našaven o themutņipen SR no te te len hin andro štatos, savestar chuden o dujto themutņipe o mukhlo, registri-men vaj avrether evidovano ačhipen.

Sakovar hin avka, hoj te korkoro o manuš chudel o themutņipen andro dujto štatos, kaj les nane o ačhipen, našavel o themutno SR o slovačiko themutņipen. Sajekh pes našti te phenel, hoj o kamiben te chudel o themutņipen aver štatostar phenel, hoj kamel te našavel o themutņipen SR. Kada principos kerel e disproporcija andro peskro doperiben pro dživipena le dženengero andro narodnostna komuniti pre Slovačiko, nekhbuter andre ungriko komunita, kaj le manušen šaj el o emocijonalno šuņiben kijo pašo them, no te len dena o themutņipen ole themestar, šaj našaven o slovačiko themutņipen.

O lačharipen

Kamas e novela andro namištes kerdo zakonos pal o themutņipen, savo namukhel o duj themutņipena, ča andro avri ile pripadi. Keraha oda, hoj pes lačharela e legislativa, savi dela pale savore themutnenge o šajipen te likerel o duj themutņipena prekal oda, hoj peravaha o faktos, hoj pes namukhel o duj themutņipena ņikaskе, keraha e limitacija vaš o duj themutņipena avka, hoj pes namukhela špecifikanes le manušenge, save hine andre pozicija, hoj olestar šaj te avel o realno problemas u o štatos šaj daral (sar o džene andal e armada SR).

tagjainak életébe, különös tekintettel a magyar kisebbségre. Ezek az állampolgárok rendelkezhetnek érzelmi kötődéssel szomszédos országok irányában, azonban azok állampolgárságának megszerzésével ma a szlovák állampolgárságukat kockáztatják.

Megoldás

Támogatjuk az állampolgársági törvény módosítását a jelenleg érvényes tiltás feloldásának céljából. Olyan szöveget hagyunk jóvá, amely általánosságban lehetővé teszi a kettős állampolgárság felvételét, eltörli a jelenlegi általános tiltást és csak azoknak tiltja meg a kettős állampolgárság felvételét, ahol az állam jogos követelése az, hogy a problémamentes működés érdekében ne legyen megengedett a kettős állampolgárság (mint pl. a katonák esetében).

**SLOBODA A
SOLIDARITA**

PROGRAM PRE
**NÁRODNOSTNÉ
MENŠINY**

RAS TU